

WWW.UNLIBRS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 9. У Сомбору 15. маја 1883. Год. XV.

РОДИТЕЉИ, НЕ УНЕСРЕЋАВАЈТЕ СВОЈУ ДЕЦУ.

Кад се размисли, са колико неприлика и неповољности има сваки човек по правилу да се бори у свом животу, колике се сметње и препреке стављају на пут његову напредовању и колико је карактерности, одважности и разума нужно да се сретно обиђу све опасности, што их носи живот, онда не може човек довољно да се начуди начину, којим се већином васпитавају деца у нашим т. з. бољим кућама и породицама. Уместо да се деца мало по мало спреме за — често сурови — додир са светом, у који ће пре или после морати да ступе; уместо да се оружају карактером против многобројних искушења у животу, која никога не мину и којих је у толико више, што виши положај заузима човек у друштву; уместо челичења за животну борбу, без које нема ни победе, те без ове ни праве среће за човека: уместо свега тога држе на жалост многи родитељи своју децу прекомерно дуго затворену у што ужем кругу и остављају их тако без свакога практичнога познавања о свету; они су неутешни, ако се њиховим љубимцима деси и најмања — ма и заслужена — неповољност и неприлика и труде се да ту најбржим путем загладе; слепа љубав, глува за сва начела, управља њиховим васпитним радом, који као бесхарактеран не може ни друкчијим плодом да рађа. Јели онда чудо, што од такве деце не буду никад поносити храстови, који пркосе бури, него изађу углађене врбе, које се повијају за сваким поветарцем и клону још пре, но што ко нађе за вредно да их секиром обори.

Родитељи! такво васпитање не води срећи ваше деце. Знај, колику зебњу буди у вама и сама помисао на онај час, кад ће ваша деца морати да изађу из благе домаће атмосфере,

кад ће морати да оставе ваша топла недра и да се вину у стран свет, да осигурају себи срећу и будућност, коју им ви из свет срца желите. И имате пуно узрока да се бојите за њих јер јесте ли ви своју децу спремили како ваља за тај пут, јесу ли она вична том путу, на ком ће сусретати многе хладне погледе и на ком је, као обично у свету, много више трња него цвећа? Јесте ли њх — ма и у малом — практично научили, да разазнају праве пријатеље од лажних и јесте ли им дали на пут карактер, којим ће моћи да се одупру и порочном лукавству и ласкавом пороку, који ће да их мами у своја наручја? На то помишљају родитељи обично истом онда кад је опасност већ пред вратима, а да се за њу већ за рана спреме, за то су они били сувише плашљиви, јер су децу своју љубили само — слепо. И кад онда ваља да испрате одраслу децу из своје куће, онда нису сузе, што их они роне, сузе нежнога бола ради самога растанка, него вреле сузе бриге и страха за будућност свога чеда, сузе, које неку и које су на жалост и сувише оправдане.

Бацимо један поглед на прилике, у којима се деца данас васпитавају. Родитељи се пре свега старају, да деци ништа не фали. Хране их изабраним кусним јелима; што се детету не допада не износи се на сто; нема ниједнога дана, да се пости, јер то би могло лако да оштети дечије здравље. Велика се пажња обраћа оделу, оно мора да буде шарено и скупоцено и колико је год могуће лепше него у друге деце. Још мала деца на носе већ рукавице и сатове, прстење и друге наките. Већину времена проводи дете у врућој соби, у шетњу ће само поћи кад је потпуно леп дан. Сиграчака има толико, да им се не зна броја; кад му се која не допада ломи је, за то га неће нико казнити, него ће одмах добити на њено место нову и лепшу. Штогод дете узжели, то мора одмах да се испуни без обзира на умесност те жеље. Дете се никад само не служи: сагнути се да подигне какву бачену ствар, да донесе себи столицу или да остави и после да нађе своје одело, то би било по мњењу нежне мајке испод достојанства њеног детета, за то су ту слуге и слушкиње. Ови морају да говоре деци као великима, морају да се повинују њиховим заповестима и наопако да се усуде, да их укорe за какву непристојност или неучтивост. Родитељи би то примили као велику увреду, јер воља је дечија прво у кући, њој мора све да се покорава, та њој се покоравају и сами — родитељи. Од најмање неповољности дете ће да плаче и тешко

опомене, ко је био повод тим сузама. Падне ли случајно дете или је удари или посече, ма било то у најнезнатнијој мери, одмах се читава кућа узбуди. Потужи ли се ко стран на дете или нађе ли на њему мане, онда је то пука злоба и завист. Али ако се дете потужи на кога, онда је све то света истина, јер „наше је дете добро и не уме да лаже“; и ако се ипак ухвати у каквој неистини, онда се то гледи да прикрије и морало би гвоздено срце бити, које би код тако малог детета видело у том какво зло, које ваља одмах у зачетку гушити. Примете ли родитељи какве озбиљније мање на детету, па се одваже да против њих устану, онда они не чине то озбиљном строгошћу него обећавањем поклона за исправак. Тако се деца из рана науче на награде и наскоро неће без те да учине ни најмању услугу — па ни самим родитељима. Таква отмена деца мало су у друштву друге деце и ако то бива, онда се строго пази, да то буду деца „равна.“ Кад деца одрасту толико, да се мора да помишља на њихово изображавање, онда се главна брига посвећује стварима, којима може спољашње да се сјаје и нарочито страним језицима. Ако иде какво дете у јавну школу, па га можда учитељ за какву погрешку по заслуги укори, онда ће дете сматра то за увреду и родитељи неће много распитивати за повод укору, него ће гледати да увређено срце дечије умире и осудиће учитеља као човека проста и сурова (дакако пред дететом), а отац ће се већ, као човек од уплива, постарат и за то, да учитељу неће више пасти на памет, да вређа његово дете.

Тако је у тим кућама дете центар, око кога се све окреће. Родитељи, слуге, посете, сви гледају да му угоде. Једине су поуке, које чује од својих родитеља: „Чувај се!“ и „Пази!“ Све је друго ласкање и умиљавање. Тако проводе та деца своје детињство без и најмање неповољности, све око њих им је на услузи, све лебди над њиховим жељама и никакав облачак не мути ведро небо њихова живота. Заиста би могли да кажемо да је сретно и блажено детињство даровано тој деци, да није само свакоме одређено да постане човек и да не мера свак да се опрости са небом тога блаженства.

Иза благовања у срећи осећа се тешко и најмања несрећа. А вечну срећу не можемо ником да зајамчимо. Нико не зна, шта носи дан и шта ће донети ноћ. Богатство и части су пролазне и свакоме, ма како било сретно његово детињство, предстоји у већој или мањој мери борба са судбом.

А јели начин васпитања, који је овладао у бољим породицама, удесан да спреми дете за ту борбу? Само онај побеђује ко је јак и срчан, а ми смо, уместо да смо се старали да деца стеку та својства, децу нашу размазили и разњежили и као слаботиње и мекушци остављају она праг родитељске куће. А како пролазе мекушци? Погледајте у живот. обазрите се по природи и видећете да редовно пропада све што је мекушно. Зато се врло варају они родитељи, који мисле да чине деци љубав, кад их мазе и кад њихову удобност стављају као највиши обзир. Кад деца одрасте и постану људи, онда ће да клону при првој беди, која их снађе и увидеће, да им таква љубав није донела никаква благослова, него ће је можда и да проклињу као извор свој несрећи у животу. (Свршиће се.)

ШЕДАТОРИ У НАШИМ ШКОЛАМА.

Нема сумње, да је учитељовање најтежи посао, који непрестано троши моралну и физичну снагу учитељеву, док га напослетку сасвим не ослаби и пре времена у ладни гроб несправи.

Из дана у дан умно и телесно радити дабогме да кроз дуг низ година јако оштети здравље једног учитеља; а да и неспомињемо друге околности, које то још подпомажу и убрзају.

Имати пред собом до стотину деце, на свако ма и у најмањој мери образовати и васпитати, преголеман је то рад за једног човека. Ову би околност требало узети у достојан обзир и гледати, како да се тој незгоди доскочи. Питање је дакле, како да се ту помогне? Овој незгоди једва да има лека. Узаконити, да учитељ сме држати само два разреда са 30—40 дечице била би велика олакшица за њега јер ту би му требало тек половину своје снаге да у рад уложи, а тиме би природно снага му дуже трајала и дуже би могао и да ради и да живи. Признајемо отворено, да је то немогуће, јер нам је познато, да наш народ једва издржава и једну школу с једним учитељем, кад је већином сиромаш а издатци су и онако преголеми.

Учитељство дакле приморано је да само себи помоћи тражи; а то би се ма и у малој мери постигло уважањем шедатора у школе. Ова система особито је нужна тамо, где учитељ има више разреда, а може користити и у једноразредној школи.

Уважање шедатора у школе није никаква новина, јер су их практиковали још стари педагози, као Ланкастер и др., а и наши стари учитељи су их радо употребљавали. И писац ових врта увео их је у своју школу пре две године што му је и дало повода да о њима на овом месту неколико речи напише.

Ова система несме ући у школу у целој својој опширности као некада, кад је изазвала нужда у недостатку учитељских сила. Она у данашњој школи може и сме имати места само при механичким школским

радњама а при одржању запта и реда. Треба ли развити дечији разум, будити вољу и образовати карактер, једном речи образовати и васпитати, ту већ мора речена система да се захвали.

При одржању запта и реда нужно је, да учитељу помогну његови ученици. Ради одржања реда, које је врло потребно у школи постоји у мојој школи један ученик-надзорник, коме је задатак да у школи пази — док нисам ја у њој — да влада ред и не буде ларме; дужан је после школе остати да види, да ли је остало каквих ствари, и ако јесте, да их сачува. Пре мога долазка у школу мора покупити задаће и известити ме, да ли су сви ученици донели их, ветрење школске дворане и брига за креду, мастило; да су школске табле, сто и столица чисте и у реду и т. д. то све спада у његову задаћу.

Надзорник се тај мења сваке недеље. Ове послове односно ово звање одправљају сви старији ученици који су доброг владања. Ако се који у владању поправи, тога пред свима ученицима похвалим и за награду надзорником га наименујем. Одликовати у целој школи једног или двојицу ученика, није целисходно, јер ту је одма легло зависти, пакости, злоби, мржњи и другим пороцима, који с излазком деце из школе преносе то зло и у јаван живот.

Особиту пажњу треба да учитељ поклони извештајима тих малих надзорника. Често ће се десити, да ће бити неистиних извештаја, који су потекли из злобног срца надзорниковог према појединој деци; или пријављују којекакве маленкости што нису за пријаву. После строгог испита таки се надзорник мора казнити.

Прошле године имао сам једног надзорника у мојој школи, који је то одликовање јако почео злоупотребљавати. Кад његова недеља дошла да пази, ишао је он од ученика до ученика те измамљивао од њих колача, новаца, пера и других ствари с обећањем, да ће их, ко му плати, затајити и од мене сакрити какву погрешку, што су учинили или друго што недозвољено урадили. На срећу брзо сам га ухватио у том делу и по строгој истрази по заслуги казнио. Све ово наведох с тога, да покажем, како ученици лако хоће да злоупотребе доброту учитељеву, те је потребно, да наставник на све то помишља и пази.

Од ученика се захтева, да се не владају само у школи добро него и у цркви, на улици и на сваком другом месту. Ја сам завео надзорнике и у цркви, који пазе, да сва деца мирно стоје, пазе и сложено поје. Ово је у толико нужније, што учитељ кад поји не може и на децу пазити, а после и добро дечије владање у цркви подиже углед учитељев у очима присутних људи. С радошћу ево јавно исповедам, да још никад на моју дечицу у цркви нисам *искао*, као што сам имао другде прилике то чути. Мој поглед утишао би сваки и најмањи немир.

Завео сам даље шедаторе, који пазе на то, како ми се ученици идући из школе кући владају на улицама и сваки ми изгред неизоставно пријављују. И ово је врло важно, јер по владању ученика сваки па и странац, који их види, оцениће њих и учитеља им.

Шедаторима се најстрожије мора забранити свако право на извршивање било ма какве казне над осталим ученицима. Они не смеју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИВЛИОТЕКА
www.unibg.bg
бити никакви полицаји, него само добри и верни помагачи своје учи-
тељу.

Оволико сам имао да речем о такозваним: *редарским шедаторима*
и њиховом делокругу ма и у најкраћим потезима, а сад да пођемо даље.
(Свршиће се.)

ОБШТА ЗЕМАЉСКА ИЗЛОЖБА У БУДАПЕШТИ 1885.

У Будапешти образовао се земаљски средсредни одбор за обшту изложбу, која ће се 1885. године тамо држати. Председник је тога одбора Александар Матлековић а подпредседник је гроф Евгеније Зичи. Одбор овај издао је 9. Априла о. г. позив на отачаствено обштинство, у коме се обширно разлаже прека потреба, да се обшта земаљска изложба у престолници отачаства нашег приреди, јер — вели — прошло је скоро 40 година, од како није држана у престолници земље наше занатлијска, а 20 година од како није држана земљоделска изложба. У појединим градовима отачбине наше приређиване су истина за то време мање изложбе, али ове нису приносиле материјалне користи производницима, које би одговарале принесеним на ту цјел жртвама. Сада се већ уобште почиње признавати, да је унапређење отачаствене индустрије један од најпречих и најважнијих задатка наших и да нам се са стањем отачаствене радиности и земљоделства и са манама и недостатцима нашим у овом погледу што пре темељно и подиуно упознати ваља.

Отачаствено наша индустрија већ сада у многим струкама на таком степену развитка стоји да наше потребе њеним производима подмирити можемо, али Угарска није досада имала сгодне прилике, да своје најбоље послове и производе може обштинству изложити и показати на сгодном месту и у сгодно време. Наш је дакле задатак, да задобијемо обштинство наше за отачаствену радиност и да страноземске производе, колико је могуће са наших тржишта истиснемо, а то можемо постићи ако на доброуређеној свеобштој изложби покажемо целом народу нашем шта имамо и са чиме располажемо.

Зарад тога ће се 1885. године у престолници Угарској Будапешти, као у средишту друштвеног, умног, материјалног и обртничког живота нашег, држати обшта земаљска изложба

Изложба ова неће бити само искључно занатлијска, него ће у свези стајати са изложбом земљоделском, са изложбом стоке као и са изложбом школских и уметничких и т. д. предмета. На овој дакле изложби представиће се у живој слици односни положај отачаствене индустрије и степен њенога развитка у свези са стањем пољоделства и уметности. Ту ће се дати прилика да занатлијство наше сазна, где би могло добијати подпоре од пољоделства и уметности; ту ће наћи занатлија изворе, које му отачаствено земљоделство пружати може, да набави себи нуждно градиво за своју радњу, а да таково немора као досад изван граница наше отачбине тражити. Земљоделац, сточар и газда упознаће се ту са производима отачаствених заната и зачудиће се што није досада потребе своје с такoвима подмиривао. Разширењем круга познавања у народу разшириће се

и земаљско производство, умножиће се обртност и трговина а занатлијство и земљоделство обезбедиће себи сталну пијацу у земљи нашој.

Главна је дакле цијел ове изложбе представити верну слику угарске занатлијске и творничарске (фабричке) радње и уметничкога труда, како би се поправило што је за поправљање и унапредило што је за унапређење. Изложба ће ова имати даље да покаже како упливише уметност и наука на радиност, на земљоделство, на подизање вредности поједине робе и на трговину; она ће представити земаљске пољопривредне, сточарске, шумарске и рударске одношаје, и дати обавештаја појединим пределима о томе, шта се у њима може с коришћу радити и шта ваља да са ради.

Тога ради ће се на изложби овој распоредити сви предмети по групама тако да се може лако добити преглед о стању земљоделства, шумарства, рударства, о радњама занатлијским и о алатима.

На основу свега овога нада се поменути одбор, да ће општинство угарско у свакој струци производа учествовати на овој изложби и позива оне, који желе учествовати у тој изложби да пред очима имају практичну радњу, и да се постарају таке предмете на изложбу изнети, са којима ће се моћи осведочити и доказати да је наша радиност и наше земљоделство способно за живот, да је од практичне користи и употребљивости, а клонити се ваља сваке ванредности у излагању и свега онога што је особељачко и што се у практичном животу неможе употребити. Докажимо, — вели се у позиву, — да смо кадри постојане и ваљане послове израђивати и да се индустријски и земљоделски производи наши могу надтицати са страноземским! На свршетку позивају се богати суграђани, да код најваљанијих отачаствених занатлија и вештака наруче за ову изложбу такве ствари, које би на дику изложби овој служити могле, и са којима би се занатлије и вештаци наши показати могли шта су кадри израдити.

Ко намерава што на ову изложбу послати, треба да се до свршетка ове године пријави код горњег одбора, који је готов и свакоме нуждна објашњења давати у својим званичним, просторијама у Будапешти (Ferencz József tér 6 számalatt). Доцније ће се у Вел. Вараду, на Реци, у Кошици, Колошвару, Мишколцу, Печују, Пожуну, Шопрону и Темишвару основати окружни одбори за ову изложбу, а у свим знатнијим, местима постојаће местни одбори за ову земаљску изложбу.

НАПРЕДАК У ЕКЗАКТНИМ ЗНАНОСТИМА У Г. 1882.

Најважнија посматрања на пољу екзактних знаности у току минулих дванаест месеци односе се на астрономију. Потпуно помрачење сунца, посматрано веома брижљиво, пролаз Венере и комета необичне величине имају довољно важности, да години 1882. осигурају знаменито место у повесници нашега знања о небеским телима. Помрачење, које се догодило 5. (17.) маја, посматрале су енглеске, француске и талијанске експедиције са станица на обалама Нила између Сиута и Теба. Посматрања беху повољна у сваком погледу. Први пут пође ту за руком да се добије потпун фотограм од спектрума протуберанција и короне; и са ма је корона фотографисана. Локијер је посматрао то помрачење голим

оком, и за то поимања држи он, по речима председника енглеског краљевског друштва (Royal Society), „да има важност решавајућег доказа (experimentum crucis) између обе постојеће хипотезе о карактеру сунчане атмосфере.“

Посматране појаве беху налик на оне, које су опажене при по-мрачењу у г. 1871., које се догодило као и лањско, кад су сунчане пеге биле у maximum (било их је највише), а разликовале су се од пеге опажених по Американцима г. 1878., кад су оне биле у minimum (било их је најмање). — Изгледа као потврђено, да сунчане пеге означају период сунчане делатности, а кад су ретке да показују доба мира на сунцу.

Посматрања велике репатице беху различите вредности. Појава њена беше повод најчудноватијим пророчанствима. Тврђено је великом сигурношћу, да је то репатица од г. 1843. и 1880., која се вратила пре но што јој је било време. Она је, говорише, ушла у спољашњу атмосферу сунца прве године (1881.) и тим је толико задржана у свом путу, да је, у место да се појавила на крају двадесетог столећа, указала се нагло већ после 37 година. Ишла је сада још ближе око сунца и била је још већма задржана у свом путу, да се из тог разлога могао предсказати њен садањи повратак за неколико година. — Садање поколење-веле-биће сведок догађаја, који досад још није никад са земље посматран т ј људи ће видети, како ће сунце у пуном смислу речи да прогута велику комету. Стадоше много да гатају о могућим посљедицама те нагле катастрофе. Некоји мужеви од науке тврдише да ће сунце пламтити таквим жаром, који ће онемогућити сав живот на земљи. Страх, који је тим пробуђен у мислима људи научно необразованих, не моглоше да умере уверавања, да нестанак комете неће моћи да буде тако нагао, као што су тврдила пророчанства, и да једини последак од знатног повишења сунчане светлости и топлоте може да буде то, да обале Гренландске сада ледом покривене озелене и постану згодне за становање, да се Исланду опет поврати она плодовитост, која је на њему владала у 8. и 9. столећу и да ће нама (т. ј. у Енглеској) донети топлија лета, тако да ће грожђе у нашим јужним крајевима моћи опет да сазри — Али пошто је пут те велике комете тачно израчунан видело се, да се та репатица, уместо да нам се врати у марту, нагло удаљава од нас путем, који траје четири тисуће година. Ова велика комета показивала је кад се приближила сунцу у малој даљини од истог спектрум натријумов уместо обичног водиковог спектрума, али кад се удалила видео се опет водиков спектрум. Већ пре исте године показивала је репатица коју је изнашао американски астроном Велс и која је добила његово име, јасан непрекидан спектрум са светлим пругама, међу којима беху и натријумове. Та опажања знатно су променила пређашње назоре о саставу (конституцији) тих небеских тела.

Није дано сваком поколењу да посматра пролаз Венере. То се збило само двапут у овом столећу, у г. 1874. и у г. 1882. и пре сто година неће моћи више да се види. Некоја делимична посматрања извршена су у Енглеској, али та појава могла је за цело време свог трајања да се посматра само у другим деловима света. Енглеске експедиције изаслане су на Мадагаскар и на прибрежје Добре Надежде, на острва Бермудска,

Јамајку и на острва Барбадоска; други посматраоци нађоше се опет у Брисбану и у Новом Селанду, у Мелбурну и у Сиднеју, а и у Јужној Америци и у Средињеним Државама. По податцима тих посматрања нашао је Стоне, посматралац Радклифски, да се на основу посматрања при улазу Венере пред сунце у Западној Индији на једној страни света и на прибрежју Добре Надежде на другој страни света даје добро израчунати даљина сунца, дочим посматрања при улазу Венере, извршена у Западној Индији, комбинована са истовременим посматрањима на Новом Селанду, дају други исто тако добар основ за ту исту цел. Важних података пружио је дакле науци лањски пролаз Венере. Г. 1874. виђено је и фотографисано је светло коло око планете, које показује, да је та планета опкољена атмосфером исто тако густом, као што ју има наша земља, а можда још гушћом. При последњем пролазу посматрано је опет коло, али је било прекинуто, што показује, да су на неким местима сунчану светлост заустављали облаци. Пошто је спектроскоп показао, да се у атмосфери Венериној налази водена пара, то смемо да закључујемо, да су тамошњи облаци слични нашим. Тако је Венус у извесном погледу налик на наш земаљски свет, она има море, облаци и кишу, и тамо се сунце рађа и залази, али је година краћа и сунце веће. — Напротив показују нека посматрања на Марсу, да су тамо сасвим други одношаји него код нас. Шианарели у Милану посматрао је опет заливе тако широке као Црвено море, који се по изгледу протежу кроз његово копно. Одмах у почетку прошле године посматрао их је опет, као што су то чинили и други звездари и видео је, да их је двапут више но што је први пут нашао и да покривају цео екваторијални део планете.

Дра Сименса теорија о начину, којим се обнавља сунчана енергија, и како се сунчана светлост и топлота, која одилази у празан простор, опет натраг враћа, најзнаменитија је научна хипотеза нашега доба. Била је саопштена дописом, који је читан пред краљевским друштвом (R. Society) одмах у марту и беше већ повод многим расправама. Др. Сименс претпоставља, да је васељена испуњена водиком, кисиком и угљиководцима у стању највећег разређења и да се та тела накупе према поларним крајевима сунца усљед гравитације, где утичу једно на друго хемички и тако производе светлост и топлоту. Претпоставља, да се вода, оксид и диоксид угљика, воји тако постају, усљед центрифугалне силе удаљују од екваторијалних страна сунца и да их у даљини опет разлажу његови зраци. Ту влада непрекидни колоток, разлагање и спајање, примање и издавање држе се непрестано у равнотежи. Та теорија је смео покушај да се приближи решењу проблема, око ког су се звездари тако дуго узалуд мучили, т. ј. шта бива са светлошћу и топлотом, које без престанка одлазе у простор, а само се незнатан део истих задржи и употреби на површини планета.

Од осталих екзактних знаности само се земљопис минуле године у истину обогатио. Донисник „Daily News“ О' Донован обелоданио је своја искуства из Мервске оазе у дописима поменутом листу, који после изађоше сабрани у самосталној књизи; Колкун описао је свој пут кроз

Кантон Ривер и преко Јунана та Иравади; Станлеј и де Браца саопштили су своје проналаске на реци Конгу.

Последња година није могла да забележи никакав нов електрички проналазак, ма да је саграђено неколико нових и издашних динамо-електричких машина, а последњих месеца почело се већ да говори о новом акумулатору. Инак је учињен знатан напредак, да се употреба електричке струје за произвођење домаћег и јавног осветљења опште уведе и да се њеном силом користе на свакоме месту.

(По „Daily News“ Ј. Пшеничка.) (Чешки „Paedagogium“)

ЂУРЂЕВСКА СЛАВА У СОМБОРУ.

Саборна србска црква сомборска слави св. Ђурђа великомученика. Овогодишња слава тога дана у цркви и у народу била је сјајна и спомена досгојна. У очи празника служио је у присуству многога народа нови г. прота Љубомир Купусаревић са два свештеника и ђаконом великој вечерње с умилним појањем стародревне химне „Свѣте тихи“ и са литијом после које су благословљени хлебови пшеница, вино, и јелеј. О Јутрењу појао је госп. прота величаније и читао св. Евангелије, а затим је било христосовање као на ускрс, целивање и мазање уљем из кандила. У девет часова пуцњава топова и звонење у сва звона огласе, да је време службе Божије и силни се свет у свечаном руху стече к цркви св. Ђурђа, у којој је опет господин прота са свештенством најсвечаније службу служио а певачко друштво под управом г. Косте Берића учитеља више девојачке школе умилно је појало. После причастна изиђе госп. прота на амвон и у врло лепо и красноречиво изведеној беседи поучи народ о значењу светих храмова и о благотворном упливу њиховом на морални и религиозни живот народа. Поука је ова дубоко у срце дирнула све присутне и саслушана је са највећом пажљивошћу. После заамвоне молитве ношена је литија око цркве у тринут, уз умилно појање Ђурђевског тропара. Том приликом је госп. прота на четири места свечано читао св. Евангелије и на сваком држао молебствије. На првом месту чело олтара читано је Евангелије от Матеја зачало 116, у коме се казује како је Христос Спаситељ апостоле послао по свету да уче све народе и да их крсте. После евангелија следовала је обична сугуба ектенија са возгласом. На другом месту пред западним црквеним вратима читано је Евангелије од Матеја зач. 67, у коме Спаситељ говори о утврђењу цркве своје на камену вере, којој неће врата ад-ва одољети. Евангелију је следовало молебствије за благочастиве ктиторе и приложнике св. храма за њихово здравље, благостање и спасеније, па онда молитва за сву браћу и за све православне християне. Код јужних црквених врата опет литија застане и ту се читало Евангелије од Марка зачало 59, у коме нас Спаситељ саветује, да се чувамо и свакој прилици и да постојани останемо у свима бедама трипеливо спосећи их ради вечнога спасенија. Затим је следовала молитва за сачување овога града од глада, помора, труса, потопа, нападаја непријатељска и међусобнога рата, а завршена је са молитвом: „Услыши насъ Боже Спасителю нашъ.“ На сва ова три места

но свршетку молебствија осјењавао је госп. прота народ крестом и благо сиљао св водицом молећи се Богу да спасе своје људе и благослови своје наслѣдство и освети град овај и његове становнике. На четвртом месту са северне стране пред гробом негдашњег знатног и ученог проте сомборског Христифора Попића, под којим је садашњи храм св. Ђурђа у другој половини прошлога века сазидан, пошто се прочита Евангелије от Иоанна зачало 21. учинио је г. прота леп спомен и молитву за упокој душâ основатеља св. Храма нашег и свију почивших праотаца стаца и браће наше, који на том и на другим местима почивају. — У цркви и на литији била је множина народа и цвет интелигенције наше. Сви мало и велико тронути беху свечаним служењем, хришћанском бес-дом и кра-сним обредима, који су на литији овој вршени.

По свршетку литије сав се народ са свештенством врати у цркву, где је сљедовало освећење црквенога кољива и отпуст по свечаном ускр-шњем уставу са којим се црквена свечаност завршила.

У један сат после подне држана је први пут у Сомбору слава црквена у просторијама србске читаонице, где је до 80 православних Србаља учествовало. Овај умерени али ипак сјајни заједнички обед представљао је праву слику негдашњих агана, то јест заједничких вечера братских у првих хришћанâ и црквених слава у старих Србаља пре него што се раскошност и разметање у народу нашем одомаћило. На среди средњег стола пред горњим челом уз запаљену воштаницу стављен је био частни крст, колач и чашица црнога вина. У горњему челу седео је пречастни г. прота а до њега с десна ревностни приложник наше цркве и обштинар Др. Петар Стојковић, а с лева председник црквене общине сенатор г. Петар Вукићевић. Пре него што ће се печење унети устану сви гости и госп. прота узевша на себе епитрахил а у руку кадионицу с тамјаном започне по пропису обред резања колача. Како се овај обред у Сомбору ретко у којој кући о свечарима држи, а црквених слава овде није већ одавна било то су скоро сви присутни први пут ову свечаност видели. Прозори читаонице били су отворени и умилно појање тропара и кондака Ђурђевског и осталих духовних песама са висине читаоницине дворане орило се на далеко. Госп. прота благословивши хлеб и вино пререже и прелије колач љубећи се са председником общине уз громогласно појање венчаних песама: „Святи мученици и т. д.“ Затим њи двојица разлуме колач са речма „Христосъ посредѣ насъ и јестъ и будетъ. Аминъ.“ —

Пошто се обред овај заврши и делови преливеног колача међу гостима разделе, сљедовале су здравице. Прву здравицу наздравио је наш общте уважени председник общтински у славу његовог величества краља нашег и целог прејасног владалачког дома. Ову су здравицу сви гости стојећи саслушали и пропратили сложним певањем царске химне. Велико звоно на кули црквеној и 21 метак из топова на пијаци Франц-Јосифовој пропратише ову здравицу, и објавише је целом становништву овдашњем. Другу је здравицу наздравио Др. Петар Стојковић у здравље Преосвештеног Епископа Бачког Васлијана. Затим је пречастни г. прота у подужој беседи наздравио православној общтини сомборској, желећи јој и

даће злогу, напредак и благослов Божији, и да се на њу све општине српске угледају, па да буду тако сложне у добру, као што је ова општина досада у свакој прилици сложна и напредна била. Здравница је ова с бурним ускликом примљена а сва звона на саборној цркви огласише народу православном овај свечани чин и благослов. Затим је отлични грађанин и члан општине г. Сима Бикар поздравио г. прота, а Др. Павловић опште љубљеном господину председнику црквене општине. После ових унапред одређених здравица, управитељ учитељске школе и члан црквене општине Н. Ђ. Вукићевић у подужем говору напоменувши најважније догађаје из двестогодишње прошлости сомборских Србаља, који у свези стоје са Светођурђевском славом црквеном, поздравио је православном српском народу у Сомбору, с жељом, да овај добри народ на темељу своје свете вере и миле народности српске, по примеру праотаца својих непоколебимо стојећи, развија се и напредује материјално, морално и интелектуално. — И ова је здравица била једнодушно са одобравањем од свију страна примљена а уз здравицу ову и друге, које још сљедоваху орило се Многаја лета и појање ускршњих, св. Ђурђевских и народних песама.

Око четири сата друштво је од стола устало и мало доцније развишило се пуно одушевљења за братску злогу и заједницу србеку и најкраснијих намера за неговање човечанских и хришћанских врлина у народу нашем. Спомен ове славе остаје дубоко записан у срдцима свију учесника и многи се изјавише да нам овим начином и у оваком духу ваља одеада сваке године славити св. Ђурђа заштитника нашег саборног храма. —

Сутра дан у недељу 24. априла на млади Ускре намеравао је г. прота посетити литију око шанца по стародавном обичају овдашњем, али је ова лепа светковина због ружног времена засада изостати морала. Тога дана у вече вратио се наш општељубљени гост у Карловце испраћен до колодвора онако исто као што је на цветни четвртак дочекан био. Ми се надамо, да ће он свршивши овогодишња предавања у св. Богословији добити од највисше наше духовне власти што скорије одпуст са богословске катедре и да ће се с породицом својом пред Духовске празнике моћи доселити сасвим у средину нашу, где га чека љубав овдашњег православног србеког становништва коју је он себи својим врлинама као отличан свештеник и узорит човек у пуној мери задобио. В.

СТАЊЕ ЗАКЛАДА НАРОДНИХ

којима рукује православна српска црквена општина сомборска на свршетку 1882. године.

Народне закладе, којима рукује отлична српска црквена општина јесу: заклада Платонеумска, Школскога Листа, за учитељске сироте и Јосифа Мунтила. Стање ових заклада на свршетку 1882. године било је по рачуну општинске благајне прочитаном у главној скупштини горње општине 3. Априла о. г. следеће:

1. *Заклада Платонеумска.* Од прошле године пренесено стање

19.915 ф. 58 н.; чист приход 1882 износио 868 ф. 89 н.; по томе цело стање на крају године је: 20.784 ф. 47 новчића. Одтуда у готовини има: 3253 ф. 46 н.; у зајмовима на обвезнице: 16.241 ф. 35 н.; у рештанцијама камата: 1289 ф. 66 н. Петнајест питомаца из камата ове закладе добијају стипендије у суми од 960 фр.

2. *Заклада Школскога Листа.* Од прошле године 5491 фор. 68 н. Чист приход 24 ф. 80 н.; стање с концем Децембра 1882: 5516 ф. 48 н. Овај капитал састоји се из готовине од: 3556 ф. 48 н.; и из зајмова на обвезнице: 1960 ф. Из камата издаје се у име подпоре издаватељству Школскога Листа годишње 300 ф. и по завештању покојног архимандрита Ст. Михаловића за три учитеља плаћа се у име предплате на Школски Лист 9 ф.

Заклада за учитељске сироте. Пренесено стање од прошле године: 1212 ф. 46 н. Чист приход: 72 ф. 92 н. Стање на крају године: 1285 ф. 38 н. Од овога је у готовини 985 ф. 38 н.; а на обвезницама 300 фр.

4. *Заклада покојног Јосифа Мунгила* негдашњег грађанина Сегединског за учитељ приправничког завода сомборског. Од прошле године: 449 ф. 74 н.; чист приход: 27 ф. 14 н.; стање на свршетку године: 476 ф. 88 н. Ова се главница састоји из готовине од 176 ф. 88 н. и из зајма на обвезницу од 300 фор.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Српска учитељска школа у Карловцу*) С поуздане стране смо извештени, да ће висока кр. хрв. слав. далм. земаљска влада прогласити српску учитељску школу у Карловцу за *јавну*, те ће као таква отпочети још идућом школском годином 1883/4.

(*Будапешта*) Закон о средњим школама примљен је са неким изменама и у горњој кући саборској после дуже дебате, у којој је живо учествовао и романски митрополит Мирон Роман. Од наших архијереја није био нико на сабору. Пошто измене горње куће нису начелне, то их је посланички дом усвојио и тако се може рећи, да је закон о средњим школама готов.

(*Маџарски гечај у Баји*) неће се као што је у 6. броју овога листа јављено отворити 9. јула, него већ 6. јула по нов. кал. т. ј. на наш Иван-дан.

(*Београд.*) Професор гимназије београдске Гаврило Витковић, који је познат са скупљања српских старина у Угарској, стављен је у стање покоја. — Главни просветни савет на свом састанку од 9. марта решавао је о уважању година службе оних учитеља, који су пре но што су у Србију дошли учитељовали на страни. Ове године службе уважене су учитељу београдском Николи Мусулину, учитељу лесковачком Настасу Кретићу, учитељу мајданском Јеротију Вујићу и учитељу бранковачком Деспоту Деспотовићу. Ти учитељи су учитељовали или у Босни или у Старој Србији, г. Мусулин и на Цетињу. Ради неисправности сведочанства нису уважене године службе на страни рготинском учитељу Гаври Пешићу и смедеревском учитељу Јовану Бољарићу; први је учитељовао на Цетињу

и у Угарској, други у Барањи и Осеку. На састанку од 16. марта нису уважене ни белопаланачком учитељу Павлу Красићу године службе проведене у Аустро:Угарској.

(*Зарад подизања зонаглијства.*) Два берлинска друштва „Задруга за благо омладине, која је школу оставила“ и „Кураторијум Дистервегове закладе“ расписала су заједнички награду од 1500 марака за дело о: „Избору занатлијског позива.“ Поднесени списи имају да се ограниче само на т. з. практичке, грађанске врсте позива — занате и мали обрт — и нарочито ваља пажњу да обрате на ова питања: 1) Какве особине има занат? (Кратка карактеристика појединим занатима својствених радова и задаћа, које су им стављене) 2) Какве телесне и духовне подобиности претпоставља занат код научника (шегрта?) 3) Који су путеви отворени за колико могуће свестрано образовање у дотичном занату и каква се средства за то захтевају? 4) Какве материјалне изгледе и нарочито и какве изгледе за будућу самосталност пружа позив? Жеља је да се као додатак расправља и о оним врстама позива, које се односе на канцеларијску службу, нарочито погледом на изглед, који исти дају младом човеку, да би се тако стало на пут далеко распрострањеном прецењивању истих. — Спис тај ваља да износи 10—12 штампаних табака, а рок за шаљање истиче 1. априла 1884.

(*Педагошки конгрес.*) Ове године биће педагошки конгрес и у Бразилији. Тамошња влада сазвала га је за 1. јуни у Рио де Јанејро. Са тим конгресом биће спојена и педагошка изложба.

(*Против претоваривања у девојачким школама.*) Доњоаустријски земаљски школски савет управио је допис на среске школске савете, у ком се међу осталим вели: „Са педагошког гледишта, да се ни девојке не смеду претоваривати, налаже се том среском школском савету, да подвргне ревизији број часова за ручни рад у појединим школама, разредима и одељењима и да при том тачно нази на то, да се у нижим разредима или одељењима ниједна девојчица не оптерети недељно са више него три, а у вишим разредима или одељењима највише са четири часа за ручни рад.“

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

13. *Савети мојој кћери од Ј. Н. Буља. Превод с францускога. Свеска I. У Новоме Саду издање и штампа А. Пајевића 1883. 8° с. 124. Цена 60 нов.*

Писац ове књиге познат је са најбоље стране у нашој књижевности по својима „Приповеткама мојој кћери,“ од којих су 2 свеске изашле лане у истој наклади и од истог преводиоца. У „Саветима мојој кћери“ наставља се смишљено утицање на образовање девојачког карактера; они су намењени девојци, која је већ доспела до обртне тачке свога живота, те је сваки дан може да растави са сновима безбрижнога девовања. Нису у тој књизи сухопарни савети, који би уморили бујни ток девојачких мисли, већ у пријатне приче заоденуте слике из друштва, које у исто време и забављају и облагорођују. Тих лепих прича налази се у овој свесци десет. Ево шта сам умни писац вели о плану своје књиге: „Немој се страшити тог угледног наслова: „Савети мојој кћери,“ ни мислити, да ћу ићи, као

строг цензор или суморан моралиста, на то, да ти будем на досади дубоким суставом и немилим правилима, илити оном научном и моралном сиравом, коју злоупотребавају врло често они, који мисле, да тим начином настављају младеж, а они јој међутим само досађују, сметају слушању њеном и одвраћају од себе млада срца, противе се непрестано склоностима њиовима. То неће бити овде метод мој. Настављати, да се и не осети то омити учене различитим променама, убедити примерима, а задобити, преко свега тога поверење осећањем, то је, по моме мишљењу, један и најсигурнији пут, којим ћу те водити ја увек.“ Ту своју реч писац је заиста одржао и с тога ће наћи многе захвалне читалице. Родитељима, којима је стало до здраве забаве за своје велике кћери, препоручујемо најтоплије ту књигу.

У преводу сусретамо више необичних израза, али се у целоме чита лако и пријатно.

14. Učitelj u Jabukovcu. Pripoviedka za mladež. Slobodno preradio Josip Klobučar pučki učitelj i pravi član hrv. ped. knjiž. zbora. U Zagrebu nakladom hrv. ped. književnoga zbora 1883. 8° c. 143. Цена 45 нов.

У облику приповетке излаже се у тој књизи сав посао око воћака и нарочито је јасно и исцрпљиво изведено оплемењивање воћа. Књига је слободно прерађена по немачком делу од Лудвига Пауера. Као поучна и корисна књига заслужује да се препоручи. — Упозоримо уједно наше читаоце, да са 1 фр. годишњег прилога могу да постану потпомажући чланови хрв. нед. књижевног збора у Загребу, а као такви добијају бесплатно оне године, за коју су прилог платили, више књига, ове године нпр. сем „Школскога врта у селу“ (о ком у идућем броју) и ове књиге које већ саме стају 1 ф. 85 н., добиће још најмање два друга дела, која ће доцније изаћи. Уписати се може за потпомажућег члана и код уредништва овога листа.

Р А З Н О.

(Православна епархија далматинска) Изишао је шематизам исте за г. 1883 У уводу се налазе интересантни исторички податци о управи далматинске епархије од г. 1663. па до данас. Јепископска конзисторија управља са више просветних заклада и закладом свештеничких сирота и удовица, којој је као и другим двема закладама основалац садањи преосвећени дијецезан. Манастира има три (Крка, Крупа и Драговић), о којима су такођер саопштени исторички податци. Богословски завод отворен је г. 1833. у Шибенику, а г. 1841. преселио се заједно са јепископском катедром у Задар; сада броји 18 слушалаца. У богословском семеништу има 32 питомца, од којих се 20 уче још у гимназији. Вероисповедних српских почетних школа има у целој епархији 4: мушка фондацијона школа „Бованова“ у Шибенику са 14 ученика, женска фондијо-

на школа „Ковачевића“ у истом месту са 14 ученица, женска фондаци-
јона школа православне општине у Задру са 23 ученице и 10 ученика и
мушка школа у Пероју (у Истри) са 13 ученика, коју издржава тамош-
ња православна општина (Перојска парохија броји сада 54 домова са 230
душа). У целој епархији било је године 1882. 5^а протопресвитерата, 53
парохије и 3 капеланије са 9336 домова и 65319 душа. Монашког свеш-
тенства је било 24, а мирског 48. Свега се родило прошле године 2761
а умрло је 1252, која се сразмера може назвати веома повољном.

(*Сарајево.*) Његово ц. и кр. Величанство благоизволело је из пре-
вишњих својих приватних средстава подарити овдашњој православној бо-
гословији скупоцене покућствене предмете и то: потпуни јествени намеш-
тај, покриваче за кревете и друге неке ствари. Све то достављено је већ
управи богословије. („С. Л.“)

(*Из земаљског учитељског мировинског фонда*) поделило је кр. уг.
министарство за богочаст и наставу Јулијани рођ. Плавшића удовици
иза Димитрија Радића бив. српског учитеља у Медини годишњу потпору
од 84 ф. и за двоје малољетне деце укупно 50 ф.

НЕКРОЛОГ.

24. марта т. г. преминуо је у Српској Неузини тамошњи уми-
ровљени учитељ *Димитрије Давидовић* 59 година стар. Послужио је та-
мошњу општину 32 године као вредан и честит учитељ. Нека му је ве-
чити спомен међу нама и лака му била црна земљица! (П. Т.)

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

За учитеља у Срп. Неузини изабран је белоцрквански учитељ
Макса Стојковић.

НОВЕ КЊИГЕ.

Грађа за фауну краљевине Србије I Шкољке. — Шкољке у Ср-
бији израдио Др. Л. Ђ. Докић професор велике школе (са 14 дрвореза).
Београд издање и штампа кр. српске државне штампарије 1882.
вел. 8^о с. 115. Цена 1 и по динар.

Аналитички и систематички преглед животиња у краљевини Ср-
бији израдио Др. Л. Ђ. Докић, професор велике школе I део *Кичмењаци*
Београд краљевско-српска државна штампарија 1883. вел. 8^о с. VII. и
99. Цена 1 динар.

Шала и сатира од Абуказема. Свеска четврта. У Новом Саду.
1883. Издање књижаре Луке Јоцића и друга 8^о с. 79.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

„Мисли о народној школи.“ Изаћи ће.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Битерман.